

רק בניסין או תשרי עתידין ליגאל?

1. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף י עמוד ב

תניא, רבי אליעזר אומר: בתשרי נברא העולם... בניסן נגאלו, בתשרי עתידין ליגאל. רבי יהושע אומר: בניסן נברא העולם... בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל..

בניסן נגאלו - כדאיתא. בתשרי עתידין ליגאל - אתיא שופר שופר; כתיב הכא תקעו בחדש שופר, וכתיב התם ביום ההוא יתקע בשופר גדול. רבי יהושע אומר: בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל. מנלן? אמר קרא ליל שמרים - ליל המשומר ובא מששת ימי בראשית. - ואידך: לילה המשומר ובא מן המזיקין.

2. טורי אבן מסכת ראש השנה דף יא עמוד ב

וק"ל הא תניא בפ"ד דעירובין הריני נזיר ביום שבן דוד בא מותר לשתות יין בשבתות וי"ט דאין [אליהו] בא בע"ש ועי"ט כדמפרש התם ואסור לשתות יין בימי החול, והשתא אמאי אסור לשתות כל ימות החול אי לר"א לא יהי' אסור אלא בתשרי ולר"י בניסן לחוד.

ומסתבר לי בהא מילתא דב' מיני קיצין איכא לביאת בן דוד כדאמר בפ' חלק (דף צ"ח ע"א) ריב"ל רמי כתיב בעתו וכתיב אחישנה זכו בעתו והאי דשמעתין מיירי מבעתו ובדלא זכו דלמר עתו בתשרי ולמר בניסן, אבל בקץ דאחישנה ובדזכו אין זמן קבוע לדבר אלא כל יומא זימני' הוא וכדא"ל משיח התם לריב"ל היום אם בקולו תשמעו, מש"ה בנדר ביום שב"ד בא אסור כל ימות החול ביין דילמא זכו וכל יומא זימני' הוא..

3. כרתי ופלתי סוף קו' בית הספק

ונראה הא דכתב הרמב"ם סוף הלכות מלכים דאין הדבר מוחלט שיבא אליהו קודם משיח אף דגמרא אמרו כן והא קרא הנני שולח וכו', וכי דברי הגמרא בכדי נאמרה. אבל ידוע מה שאמרו חז"ל "בעתה אחישנה" לא זכו בעתה, זכו אחישנה. וס"ל להרמב"ם דודאי סדר ותנאי ביאת משיח הוא שאליהו יבא לבשר ביאתו רק הני מילי אם נעשה בעתה אבל אם זכו שימהר ויחיש גאולה מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות לשנות הסדר ואהבה של קב"ה כי זכו ישראל משנה השורה...

4. אגרות קודש ח"א ע' קטז

וי"ל דפלוגתתם בגאולה לענין הזמן, מתאמת לפלוגתתם בגאולה במצב נפש בני אז בקיום התומ"צ. והוא בסנה' (צז, ב) דרא"א דישראל נגאלין ע"י שמעצמן עושין תשובה - שזהו ג"כ רמז שופר דר"ה, וכמו שהאריך הרמב"ם בהל' תשובה פ"ג ה"ד, ובכלל הוא ענין חדש תשרי וכמרז"ל (ויק"ר פכ"ט) תקעו בחדש שופר אם שפרתם מעשיכם כו' במאזנים לעלות כו' תשרי, תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך.

ורי"א דאפי' אין עושין תשובה מעצמן נגאלין, כי הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן כו' ומחזירן למוטב - והוא כמו ביצי"מ, שנגאלו בזכות קבלת התורה (שמ"ר פ"ב), ואמרז"ל (שבת פח, א) שכפה עליהם הקב"ה כו' מכאן מודעה כו'.

5. בן יהודע ר"ה שם

ועוד נ"ל בס"ד דר"א ור"י לא איירי בביאת משיח בן דוד אלא בקבוץ גליות שזה יהיה אחר ביאת המשיח בב"א. דהכי משמע מקרא דמייתי מיניה והוא פסוק והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים מארץ אשור וכו'. וכן ר"י דיליף לילה המשומר לעת"ל ג"כ איירי על גאולה דקבוץ גליות שיהיו יוצאין מחו"ל לבא לא"י דומיא דליל יציאתם מארץ מצרים..

6. עוד שם

והנה בכ"ז חילוק גדול מאז ועד עתה. כי במ"ת עדיין לא היו מצווין, ולכן יש להם מענת אונס ומודעה רבה, משא"כ עתה דמצווין, הנה גם כשבאה התשובה ע"י מלך קשה, כיון שהוא ע"י שהקב"ה מעמידו עליהן, ע"ז אמרו דבודאי בלב שלם עושה, וכמו שביאר הרמב"ם (הל' גרושין פ"ב ה"כ) הטעם: מי שתקפו יצה"ר לבטל מצוה כו' והוכה עד שעשה כו' אין זה אנוס כו' מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות כו'.

7. בן יהודע שם

הנה רבינו האריז"ל בשער הכונות בדרוש ר"ה השווה דברי ר"א ור"ע דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דמר איירי בבחינת החיצוניות שהוא כללות העולמות בעצמם ומר איירי בבחינת הפנימיות שהיא ענין הנשות ע"ש. ובפרי גורי האר"י ז"ל איתא הישוב באופן זה והוא דההריון היה בתשרי והלידה בניסן ולז"א במוסף ר"ה היום הרת עולם ואין אומרים לידת עולם עכ"ל.